

Received: 2022/1/17

Accepted: 2022/9/11

How to cite:

Ghazi M, Bagheri F, Ghorban Jahromi R, Abu Al-Moali Al-Husseini Kh.

Structural model of the relationship between socioeconomic status and decision-making styles with the mediation of cognitive emotion regulation. *EBNESINA* 2022;24(4):54-66.

DOI: 10.22034/24.4.54

Original Article

Structural model of the relationship between socioeconomic status and decision-making styles with the mediation of cognitive emotion regulation

Mitra Ghazi¹, Fariborz Bagheri^{2✉}, Reza Ghorban Jahromi³, Khadijeh Abu Al-Moali Al-Husseini⁴

Abstract

Background and aims: Decision-making styles in adolescence are of particular importance and can be influenced by the cognitive regulation of emotion and socioeconomic status. The present study was conducted to investigate the mediating role of cognitive emotion regulation in the relationship between socio-economic status and decision-making styles.

Methods: This descriptive-correlational study was a structural equation modeling. A total of 723 secondary school students in Tehran, in the academic year 2020-2021, were selected by random cluster sampling method. They answered online the general decision-making scale (Scott & Bruce, 1995), socio-economic status questionnaire, and cognitive emotion regulation questionnaire (Garnefski & Kraaij, 2007). Structural equation modeling method with AMOS and Pearson correlation statistical method with SPSS were used for data analysis.

Results: The adaptive regulation of emotion had a positive correlation with the rational decision-making style and a negative correlation with the intuitive, dependent, avoidant and, spontaneous decision-making styles ($p < 0.01$). The decision-making styles of dependent, avoidant, and spontaneous had a negative correlation with economic status ($p < 0.01$). Also, the cognitive regulation of emotion had a mediating role in the relationship between socio-economic status and decision-making styles ($p < 0.01$). Indirect effect of socio-economic status on spontaneous ($\beta = -0.05$), avoidance ($\beta = -0.04$), dependency ($\beta = -0.03$), and rational styles ($\beta = -0.02$) were significant ($p < 0.001$). The fit indices also showed the proper fit of the model.

Conclusion: Based on the results of this study, programs can be designed to strengthen teenagers' cognitive regulation of emotion and to improve their mentality about their socio-economic status in order to make their decisions.

Keywords: Adolescent, Decision Making, Emotional Regulation, Socioeconomic Status

EBNESINA - IRIAF Health Administration

(Vol. 24, No. 4, Serial 81 Winter 2023)

Copyright© 2023. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms. Downloaded from: <http://www.ebnesina.ajau.ac.ir>

1. Ph.D student of Educational Psychology, Islamic Azad University, Science Research Branch of Tehran, Tehran, Iran

2. Associate professor, Science & Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

3. Assistant professor, Science & Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

4. Associate professor, Department of Psychology, Tehran North Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

✉ Corresponding Author:

Fariborz Bagheri

Address: Science & Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Tel: +98 (21) 44865179

E-mail: Bagheri@srbiau.ac.ir

الگوی ساختاری رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری با میانجیگری تنظیم شناختی هیجان

میترا قاضی^۱، فریبرز باقری^۲، رضا قربان جهرمی^۳، خدیجه ابوالمعالی‌الحسینی^۴

چکیده

زمینه و اهداف: سبک‌های تصمیم‌گیری در دوره نوجوانی از اهمیت خاصی برخوردار است و می‌تواند تحت تأثیر تنظیم شناختی هیجان و وضعیت اقتصادی اجتماعی قرار داشته باشد. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی تنظیم شناختی هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری انجام شد.

روش بررسی: مطالعه حاضر، توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. تعداد ۷۲۳ نفر دانش‌آموز دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ با نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و به پرسشنامه‌ها سبک‌های تصمیم‌گیری (اسکات و بروس، ۱۹۹۵)، وضعیت اقتصادی اجتماعی و شناختی هیجان (گارنفسکی و کرایج، ۲۰۰۷) به صورت آنلاین پاسخ دادند. از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم افزار AMOS و روش آماری همبستگی پیرسون با نرم‌افزار SPSS برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: تنظیم سازگاران هیجان با سبک تصمیم‌گیری عقلانی دارای همبستگی مثبت و با سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی، اجتنابی و آنی دارای همبستگی منفی بود ($p < 0/01$). سبک تصمیم‌گیری وابستگی، اجتنابی و آنی با وضعیت اقتصادی دارای همبستگی منفی بود ($p < 0/01$). همچنین تنظیم شناختی هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری دارای نقش میانجی بود ($p < 0/01$). اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک آنی ($\beta = -0/05$)، سبک اجتنابی ($\beta = -0/04$)، سبک وابستگی ($\beta = -0/03$) و سبک عقلانی ($\beta = -0/02$) معنادار بود ($p < 0/001$). شاخص‌های برازش نیز گویای برازش مناسب مدل بودند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه، برای کمک به نوجوانان در تصمیم‌گیری می‌توان برنامه‌هایی را برای تقویت تنظیم شناختی هیجان و اصلاح ذهنیت آنها در مورد جایگاه اقتصادی اجتماعی خود طراحی نمود.

کلمات کلیدی: نوجوان، تصمیم‌گیری، تنظیم هیجان، وضعیت اقتصادی اجتماعی

فصلنامه علمی پژوهشی ابن سینا / اداره بهداشت، امداد و درمان نهجا
سال بیست و چهارم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۱، مسلسل (۸۱)
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۰

فصلنامه علمی پژوهشی ابن سینا / اداره بهداشت، امداد و درمان نهجا
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۷

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
۳. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
۴. دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد تهران شمال دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نویسنده مسئول: فریبرز باقری

آدرس: گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران
تلفن: ۴۴۸۶۵۱۷۹ (۲۱) ۹۸+
ایمیل: Bagheri@srbiu.ac.ir

مقدمه

نوجوانی یک دوره رشدی حساس محسوب می‌شود. نوجوانان در پی هویت‌یابی خود ناچار هستند در مورد مسائل مختلف از قبیل رشته تحصیلی، شغل آینده و جهت‌گیری اجتماعی و فرهنگی به تصمیم‌گیری بپردازند [۱]. سبک تصمیم‌گیری، به الگوی فردی تفسیر و پاسخ به تکالیف تصمیم‌گیری اشاره دارد. هارن^۱ (۱۹۷۹) بر اساس عادت‌هایی که افراد در تصمیم‌گیری نشان می‌دهند، سه سبک تصمیم‌گیری منطقی^۲، وابسته^۳ و شهودی^۴ را معرفی کرد. فیلیپس^۵ و همکارانش (۱۹۹۰) سبک اجتنابی^۶ را به آن افزودند و در نهایت بروس و اسکات^۷ سبک آنی^۸ را بر سبک‌های پیشین افزودند [۲]. سبک تصمیم‌گیری منطقی بیانگر تمایل تصمیم‌گیرنده به شناسایی تمامی راه‌های ممکن، ارزیابی نتایج هر راهکار از جنبه‌های مختلف و در نهایت انتخاب راهکار بهینه و مطلوب توسط تصمیم‌گیرنده در هنگام مواجهه با شرایط تصمیم‌گیری است [۳]. سبک تصمیم‌گیری وابسته بیانگر عدم استقلال فکری در هنگام اتخاذ تصمیم است و این افراد در هنگام اتخاذ تصمیمات مهم به جای اینکه با دیگران مشورت نموده و در نهایت تصمیم‌گیری را خودشان انتخاب کنند، کاملاً متکی به دیدگاه‌های سایر افراد عمل می‌کنند [۴]. سبک تصمیم‌گیری شهودی فرایندی ناخودآگاه است که در سایه تجربه‌های استنتاج شده به دست می‌آید. در این شیوه تصمیم‌گیری، فرد منطق روشنی در رابطه با درست بودن تصمیم خود ندارد، بلکه با تکیه بر بینش درونی خود، آن چیزی را که فکر می‌کند درست است انجام می‌دهد [۳]. سبک تصمیم‌گیری اجتنابی را می‌توان تلاش و تمایل فرد تصمیم‌گیرنده به اجتناب از اتخاذ هرگونه تصمیم و تا حد دوری از

موقعیت‌های تصمیم‌گیری تعریف نمود. سبک تصمیم‌گیری آنی بیانگر احساس اضطراب تصمیم‌گیرنده و تمایل وی به اتخاذ تصمیم نهایی در کوتاه‌ترین و سریع‌ترین زمان ممکن است [۴]. نوجوانی دوره‌ای همراه با بروز تغییرات زیستی، بدنی و اجتماعی است. نوجوانان با بحران‌ها و تعارضات متعددی ممکن است مواجهه شوند چرا که از یک سو به واسطه اقتضات رشدی و تحولی خود باید در مورد مسائل مهم تصمیم‌گیری کنند و از سوی دیگر نوسانات خلقی و هیجانی شدید در این دوره آنها را در معرض بدعملکردی در تصمیم‌گیری قرار می‌دهد [۵]. به عبارت دیگر، نوجوانی با بلوغ و تحول عمیق در جسم و روان و قدرت تجسم و تخیل زیاد همراه است و به همین سبب آن را دوره‌ای خاص از زندگی قلمداد می‌کنند [۱]. نوجوانان در دوران بلوغ زود انگیخت بوده، به گونه‌ای که واکنش آنها در برابر مسائل، غالباً از دوران دیگر زندگی بیشتر و پرهیجان‌تر است و بنابراین گاه تحت تأثیر هیجان دست به کارهای غیرمعقول می‌زنند [۵]. هیجانات و عواطف نوجوان شدید است به طوری که از محرک‌های هیجانی به سرعت متأثر می‌شوند و قادر به مهار احساسات خود نیستند. این فرایند می‌تواند موجب شود در هر فعالیتی افراط کرده و از تعادل خارج شوند. از طرفی ممکن است تحت تأثیر این عدم تعادل هیجانی زمینه تصمیم‌گیری نادرست و غیرمنطقی و در نتیجه پرداختن به رفتارهای پرخطر همچون مصرف مواد و سیگار، فرار از مدرسه، آتش‌افروزی و تجاوز به عنف در آنها افزایش یابد [۶]. بنابراین لازمه یک تصمیم‌گیری درست بخصوص در دوره نوجوانی، برخورداری از مهارت تنظیم شناختی هیجان است [۵].

تنظیم شناختی هیجان^۹، به فرایندهای درونی و بیرونی اشاره دارد که مسئولیت کنترل، ارزیابی و تغییر واکنش‌های عاطفی فرد در مسیر تحقق یافتن اهداف هستند [۷]. تنظیم شناختی هیجانی را می‌توان جزء مهارت‌هایی در نظر گرفت که با توجه به آن افراد می‌دانند که چه هیجانی را در چه زمانی و

1. Harren
2. Rational
3. dependent
4. intuitive
5. Philips
6. avoidant
7. Scott & Bruce
8. Spontaneous

9. Cognitive emotion regulation

چگونه ابراز کنند که حالات هیجانی را تا حدی تحت کنترل داشته باشند و بتوانند واکنش‌های هیجانی خود را برای انجام مناسب تکالیف مختلف، تعدیل کنند [۸]. کرایج و گارنفسکی^۱ [۹] نه راهبرد متفاوت تنظیم شناختی هیجان را تحت عنوان سرزنش خود، پذیرش، نشخوار ذهنی، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، اتخاذ دیدگاه، فاجعه‌آمیز پنداری و سرزنش دیگران معرفی کرده‌اند. طبق یافته مطالعات، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان تعیین کننده و پیش بین مهارت فردی در برنامه‌ریزی، قضاوت، حل مسئله و مدیریت استرس هستند [۹]. در تنظیم شناختی هیجان سازگاران فرد به طور موفقیت‌آمیزی در ارتباط با محیط خود عمل می‌کند و در هنگام مواجهه با یک تجربه هیجانی طاقت‌فرسا به طور کفایت‌آمیزی بر تجربه هیجانی احاطه دارد تا رفتارهایش را در جهت اهداف خود بروز دهد [۱۰]. بنابراین در تنظیم شناختی هیجان سازگاران فرد با مهارت‌های اساسی از قبیل آگاهی هیجانی، پذیرش هیجانی و دسترسی به یک سری برنامه‌های متنوع تنظیم هیجان به تجربه هیجانی خود در زمان و دوره مناسب اجازه بروز خواهد داد [۱۱]. در مقابل کسانی که از تنظیم هیجان ناسازگاران استفاده می‌کنند، قادر به احاطه بر هیجان‌ات خود نیستند و از آنها بازداری به عمل نمی‌آورند. این افراد قادر نیستند رفتارهایی مبتنی بر اهداف خود بروز دهند و همچنین به هیجان‌ات خود اجازه بروز در زمان مناسب خود نمی‌دهند طبق یافته مطالعات، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان می‌تواند سبک تصمیم‌گیری و انتخاب گزینه‌های مختلف از بین چندین گزینه را تحت تأثیر قرار دهد [۱۲-۱۴].

به نظر می‌رسد، وضعیت اقتصادی اجتماعی از دیگر عواملی است که می‌تواند عملکرد فردی از جمله فرایند تنظیم هیجان و تصمیم‌گیری را تحت تأثیر قرار دهد [۱۵]. عوامل محیطی چون پایگاه اقتصادی - اجتماعی طبق نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی

بر آن فن‌برنر^۲، در طبقه کلان سیستم قرار دارند که می‌توانند بر رفتار انسان تأثیر داشته باشند [۱۶]. وضعیت اقتصادی - اجتماعی به رتبه‌بندی خانوار بر اساس میزان تحصیلات، دارایی، وضعیت اجتماعی و سایر منابع ارزشمند اشاره دارد و معمولاً از مالکیت کالاهای مصرفی خانوارها، وضعیت مسکن، ویژگی‌های زیرساخت‌ها و وضعیت معیشتی برای اندازه‌گیری وضعیت اقتصادی و حرفه شغلی و تحصیلات برای اندازه‌گیری وضعیت اجتماعی استفاده می‌شود [۱۷]. دسترسی افراد به امکانات و منابع مختلف، بر اساس وضعیت اجتماعی - اقتصادی آنها مشخص می‌شود و افرادی که در سطوح بالاتر وضعیت اجتماعی - اقتصادی قرار دارند به طبع آن از امکانات و فرصت بیشتری برای رشد و پیشرفت نیز برخوردار هستند [۱۸]. وضعیت اقتصادی - اجتماعی می‌تواند تمام ابعاد فردی و اجتماعی افراد را اعم از افکار، هیجان و رفتار را متأثر سازد و عامل مهمی در تعیین نوع عملکرد و موفقیت فرد در ابعاد مختلف زندگی خواهد بود [۱۷]. وضعیت اجتماعی - اقتصادی ضعیف علاوه بر اینکه زمینه ساز محرومیت فرد از منابع و امکانات مختلفی است که لازمه رشد و تحول بهینه هستند، می‌تواند خود مولد فشار و استرس باشد و با ایجاد تداخل در ظرفیت‌ها و استعدادهای درونی فرد، روند زندگی عادی را نیز مختل سازد و هیجان‌ات منفی شدیدی را ایجاد کند [۱۸]. بنابراین وضعیت اجتماعی - اقتصادی به ویژه در دوران نوجوانی که هویت فرد در حال شکل‌گیری است و فرد تحت تأثیر شدید همسالان و هم‌تایان خود قرار دارد و به مقایسه شرایط خود با آنها می‌پردازد، می‌تواند تأثیری نیرومند بر فرایند رشد عاطفی، هیجانی و رفتاری داشته باشد [۱۹]. دانش‌آموزان در طبقات اجتماعی ضعیف اغلب در معرض تحقیر شدن از سوی سایر دانش‌آموزان قرار دارند و این خود می‌تواند احساسات و هیجان‌ات منفی شدیدی در آنها ایجاد کند و برخورداری از مهارت تنظیم هیجان در چنین شرایطی می‌تواند قدرت

1. Kraaij & Garnefski

2. Bronfenbrenner

سازگاری دانش آموزان را افزایش دهد [۲۰]. طبق یافته مطالعات موجود، وضعیت اقتصادی اجتماعی می‌تواند عملکرد افراد به ویژه تصمیم‌گیری و انتخاب از بین گزینه‌های مختلف در زندگی واقعی را تحت تأثیر قرار دهد [۱۸، ۱۹].

نوجوانی دوره سنی است که فرد باید دست به تصمیم‌گیری‌های مهم و حیاتی بزند و آینده شغلی، خانوادگی و اجتماعی خود را مشخص سازد. هرگونه تصمیم‌گیری نادرست و غیرمنطقی در نوجوانی می‌تواند تبعات سنگین فردی و اجتماعی به دنبال داشته باشد. این در حالی است که نوجوانی دوره تحولی خاص به لحاظ برانگیختگی هیجانی و عاطفی است و این هیجان‌ها در صورت عدم مدیریت، می‌توانند عملکرد کلی از جمله تصمیم‌گیری آنها را تحت تأثیر قرار دهند و مانع انتخاب بهینه و سنجیده شوند. همچنین وضعیت اقتصادی اجتماعی به دلیل ایجاد فرصت‌ها و یا برعکس، محدودیت‌ها می‌توانند بر روی تصمیم‌گیری افراد در زندگی مؤثر باشد به ویژه نوجوانان که به شرایط زندگی از جمله وضعیت اقتصادی-اجتماعی خود حساس هستند و ذهنیت آنها در این باره نیز می‌تواند بر روی عملکرد آنها تأثیرگذار باشد. در واقع، به نظر می‌رسد که راهبردهای تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری دارای نقش میانجی است، چرا که از یک سو برخی از مطالعات گویای این هستند که وضعیت اقتصادی اجتماعی می‌تواند تجارب فردی و بویژه تجارب هیجانی و همچنین مقابله افراد با این تجارب را متأثر سازند [۱۹] و از سوی دیگر یافته‌های مطالعات دیگر دال بر این است که راهبردهای تنظیم هیجان فرایندهای شناختی از جمله تصمیم‌گیری، حل مسئله و برنامه‌ریزی را تحت تأثیر قرار می‌دهند [۱۵]. توجه به اهمیت بررسی مقوله تصمیم‌گیری به خصوص در سنین نوجوانی به عنوان یک دوره سنی حساس رشدی از نظر تصمیم‌گیری‌های اساسی و حیاتی، و همچنین با توجه به کمبود مطالعات در خصوص تأثیر راهبردهای تنظیم هیجان و بویژه وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک‌های تصمیم‌گیری در نوجوانان مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش

میانجی تنظیم شناختی هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری انجام شد. این مطالعه به دنبال پاسخگویی به این سؤال بود که آیا راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در ارتباط بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در دانش آموزان دارای نقش میانجی است؟ نتایج این مطالعه می‌تواند تعیین کننده این باشد که راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و وضعیت اقتصادی اجتماعی تا چه اندازه و چگونه می‌توانند سبک‌های تصمیم‌گیری در نوجوانان را تحت تأثیر قرار دهند. نتایج این مطالعه از یک سو می‌تواند در اختیار فعالان حوزه تعلیم و تربیت و سیاست‌مداران در جهت اصلاح برنامه‌ریزی‌های مرتبط با نوجوانان قرار گیرد و از سوی دیگر، بر مبنای این نتایج، می‌توان با طراحی مداخلات مبتنی بر تقویت راهبردهای سازگارانه تنظیم شناختی هیجان و اصلاح راهبردهای ناسازگارانه تنظیم شناختی هیجان و همچنین بازسازی ذهنیت نوجوانان در خصوص میزان اهمیت وضعیت اقتصادی-اجتماعی خود بر عملکردشان، آنها را در بهینه‌سازی سبک‌های تصمیم‌گیری یاری رساند.

روش بررسی

این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی و از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ با تعداد ۲۵۰،۴۴۱ نفر بود. به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۷۲۳ نفر انتخاب شدند و از آنها خواسته شد تا به پرسشنامه‌ها به صورت برخط^۱ پاسخ دهند. بر اساس نظر کوهن [۲۱] و با در نظر گرفتن سطح خطای ۵٪، توان آزمون ۹۰٪، اندازه اثر ۳۰٪ و داشتن حدود ۱۶ عامل اصلی در پرسشنامه‌های مورد استفاده با ۵۸ گویه، تعداد حجم نمونه ۷۱۰ نفر تعیین شد. برای نمونه‌گیری در ابتدا از بین مناطق جغرافیایی شمال،

1. online

سازه پرسشنامه را با روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی مورد بررسی قرار داده و ساختار ۵ عاملی آن را با شاخص‌های برازش مناسب تأیید کردند. همچنین آنها آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس سبک عقلانی ۰/۸۵، سبک شهودی ۰/۸۴، سبک وابستگی ۰/۸۶، سبک آنی ۰/۹۴ و سبک اجتنابی ۰/۸۷ گزارش کردند. پرسشنامه سبک‌های تصمیم‌گیری در مطالعه‌ای بر روی جمعیت ایرانی هنجاریابی شده است که با تحلیل عاملی اکتشافی پنج عامل سبک تصمیم‌گیری منطقی، شهودی وابسته، آنی و اجتنابی استخراج شد که در مجموع ۶۹٪ واریانس کل را تبیین کردند. آلفای کرونباخ برای سبک‌های مختلف تصمیم‌گیری از ۰/۲۶ تا ۰/۸۷ گزارش شده است [۲۲]. در مطالعه حاضر آلفای کرونباخ برای سبک‌های تصمیم‌گیری از ۰/۳۵ تا ۰/۷۹ به دست آمد.

پرسشنامه وضعیت اجتماعی-اقتصادی یک پرسشنامه

محقق ساخته است که از ۱۵ گویه تشکیل شده است. ۵ گویه از آن پایگاه اجتماعی و ۱۰ گویه بعدی وضعیت اقتصادی شرکت‌کنندگان را می‌سنجد. گویه‌های مربوط به وضعیت اجتماعی، میزان تحصیلات پدر و مادر، میزان تمایل فرد به ادامه تحصیل و تعداد کتاب‌های موجود در خانه را مورد سؤال قرار می‌دهد. وضعیت اقتصادی با ارزیابی برخی امکانات رفاهی، میزان وسایل، میزان درآمد ماهیانه و شغل مورد بررسی قرار می‌گیرد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه وضعیت اجتماعی اقتصادی توسط ده نفر از اساتید مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. در بررسی روایی این پرسشنامه که بر روی ۳۸۱ نفر انجام شده بود و در تحلیل عاملی تأییدی، ساختار دو عاملی این پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت و شاخص‌های مدل حاصل از برازندگی مناسبی برخوردار بود که گویای روایی سازه آن بود. بررسی روایی افتراقی پرسشنامه نیز نشان دهنده این بود که بین نمرات افراد دارای وضعیت اجتماعی-اقتصادی بالا و پایین تفاوت معناداری وجود داشت. میزان ضریب آلفای کرونباخ بعد وضعیت اقتصادی این پرسشنامه ۰/۸۸ و بُعد وضعیت اجتماعی آن ۰/۸۵ بود که نشان دهنده همسانی درونی این ابزار بود.

جنوب، شرق، مرکز و غرب به صورت تصادفی ۶ منطقه (مناطق ۲، ۴، ۵، ۱۱، ۱۶ و ۱۴) انتخاب شدند و از هر منطقه به طور تصادفی دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه دوره دوم متوسطه انتخاب شد و از دانش‌آموزان خواسته شد تا به پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. معیارهای ورود به مطالعه شامل: دانش‌آموز مقطع متوسطه، والدین در قید حیات، ملیت ایرانی، رضایت برای شرکت در پژوهش و معیار خروج از مطالعه شامل جدا از هم زندگی کردن والدین (زندگی کردن با یکی از والدین) و داشتن بیماری طبی و روانی جدی بود.

در ابتدا با مسئولین آموزش و پرورش و مدارس هماهنگی‌های لازم صورت گرفت و پس از جلب موافقت مسئولین و دریافت مجوز و امضای قرارداد اخلاقی توسط پژوهشگر، اعضای گروه نمونه انتخاب شدند. پیش از اجرای طرح پژوهشی، توضیحاتی به شرکت‌کنندگان در مورد اهداف پژوهش و ضرورت آن داده شد. همچنین شرکت داوطلبانه نیز مطرح شده و اینکه شرکت در پژوهش کاملاً اختیاری است و عدم مشارکت، تأثیری بر روند تحصیلی آنها نخواهد داشت و در مورد محرمانه ماندن اطلاعات نزد پژوهشگر نیز توضیح داده شد. در صورت موافقت آنها برای شرکت در تحقیق و بعد از دادن آگاهی‌های اولیه به آنها در خصوص پژوهش، پرسشنامه‌های طرح پژوهشی به صورت آنلاین برای تکمیل در اختیار آنها قرار گرفت.

از ابزار زیر برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده گردید:

پرسشنامه سبک‌های تصمیم‌گیری^۱ اسکات و بروس در

سال ۱۹۹۵ [۲] مشتمل بر ۲۵ گویه در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شده است. این پرسشنامه دارای ۵ خرده مقیاس سبک تصمیم‌گیری عقلانی، شهودی، وابستگی، آنی و اجتنابی است. به منظور سنجش هر یک از سبک‌های تصمیم‌گیری در این پرسشنامه ۵ پرسش اختصاص داده شده است. دامنه نمرات در این پرسشنامه از ۲۵ تا ۱۲۵ است. اسکات و بروس [۲] روایی

1. General decision making styles questionnaire

شرکت‌کنندگان در مورد اهداف پژوهش و ضرورت آن داده شد. همچنین شرکت داوطلبانه نیز مطرح شده و اینکه شرکت در پژوهش کاملاً اختیاری است و عدم مشارکت، تأثیری بر روند تحصیلی آنها نخواهد داشت. در مورد محرمانه ماندن اطلاعات نزد پژوهشگر نیز به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد.

تجزیه و تحلیل آماری

در این مطالعه، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار AMOS و روش آماری همبستگی پیرسون با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. در کلیه آزمون‌ها مقدار p کمتر از $0/05$ به عنوان معنی‌دار تلقی شد.

یافته‌ها

میانگین سنی افراد شرکت‌کننده $16/83 \pm 1/72$ سال بود. از ۷۲۳ شرکت‌کننده ۳۹۳ نفر دختر و ۳۳۰ نفر پسر بودند. نتایج مربوط به یافته‌های توصیفی و ماتریس همبستگی راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در جدول ۱ نشان داده شده است.

همانطور که نتایج مندرج در جدول ۱ نشان می‌دهد، تنظیم سازگاران هیجان با سبک تصمیم‌گیری عقلانی دارای همبستگی مثبت و با سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی، اجتنابی و آنی دارای همبستگی منفی معنادار و تنظیم ناسازگاران هیجان با سبک تصمیم‌گیری عقلانی دارای همبستگی منفی و با سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی، اجتنابی و آنی دارای همبستگی مثبت در سطح $0/01$ جدول ۱- ماتریس همبستگی وضعیت اقتصادی اجتماعی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و سبک‌های تصمیم‌گیری

متغیرها	میانگین	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱	۲/۵۵±۰/۸۱								
۲	۳/۰۶±۰/۶۲	۰/۱۱**							
۳	۳/۷۲±۰/۵۳	-۰/۱۵**	-۰/۰۸						
۴	۳/۷۷±۰/۶۲	-۰/۰۷	۰/۳۳**	-۰/۲۰**					
۵	۳/۷۰±۰/۵۷	-۰/۰۴	۰/۳۰**	-۰/۲۳**	-۰/۰۴				
۶	۳/۰۰±۰/۵۶	-۰/۰۸*	۰/۲۶**	-۰/۳۳**	-۰/۱۱	-۰/۱۰			
۷	۲/۲۱±۰/۷۴	-۰/۱۲**	۰/۳۵**	-۰/۳۱**	-۰/۱۰	۰/۱۶	-۰/۲۰**		
۸	۲/۵۸±۰/۷۰	-۰/۱۰**	۰/۲۱**	-۰/۲۹**	-۰/۰۳	۰/۰۵	-۰/۱۵	-۰/۰۳	

متغیرها: (۱) وضعیت اقتصادی اجتماعی؛ (۲) راهبردهای ناسازگاران تنظیم هیجان؛ (۳) راهبردهای سازگاران تنظیم هیجان؛ (۴) سبک عقلانی؛ (۵) سبک شهودی؛ (۶) سبک وابستگی؛ (۷) سبک اجتنابی؛ (۸) سبک آنی
* $p < 0/05$ ** $p < 0/01$

پرسشنامه تنظیم شناختی هیجان^۱ یک پرسشنامه چند بعدی است که توسط گارنفسکی و کرایچ در سال ۲۰۰۷ [۹] به منظور شناسایی راهبردهای مقابله‌ای شناختی افراد بعد از تجربه موقعیت‌ها و حوادث منفی ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۸ گویه و ۹ زیر مقیاس است. ۵ زیر مقیاس این پرسشنامه سبک‌های تنظیم هیجان شناختی سازگار و ۴ زیر مقیاس دیگر سبک‌های تنظیم هیجانی شناختی ناسازگار هستند. راهبردهای تنظیم هیجان سازگاران عبارتند از: پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، کنار آمدن با دیدگاه. سبک‌های تنظیم هیجان شناختی ناسازگاران عبارتند از: سرزنش خود، نشخوار فکری، فاجعه انگاری و سرزنش دیگران. نمرات در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از یک تا ۵ قرار می‌گیرند و در این پرسشنامه حداقل نمره ۱۸ و حداکثر نمره ۹۰ است و حداکثر نمره‌ها حاصل در راهبرد سازگاران ۵۰ و در راهبرد ناسازگاران ۴۰ است. گارنفسکی و کرایچ [۹] برای روایی سازه این پرسشنامه را بررسی کرده و ساختار ۹ عاملی آن را مورد تأیید قرار دادند و پایایی راهبردهای سازگاران، ناسازگاران و کل پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در نمونه‌های فوق به ترتیب برابر $0/91$ ، $0/87$ و $0/93$ گزارش کردند. ویژگی‌های روانسنجی این پرسشنامه در ایران محاسبه گردیده و مقادیر پایایی آلفای کرونباخ و ضریب بازآزمایی (با فاصله زمانی ۴ هفته) برای عامل کلی به ترتیب $0/88$ و $0/81$ به دست آمده و برای زیر مقیاس‌ها در دامنه $0/63$ تا $0/89$ و $0/81$ تا $0/85$ گزارش شده است [۲۳]. در مطالعه حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای سبک‌های سازگاران و ناسازگاران تنظیم شناختی هیجان و کل پرسشنامه به ترتیب $0/82$ و $0/78$ و $0/86$ به دست آمد.

ملاحظات اخلاقی

پیش از اجرای طرح پژوهشی، توضیحاتی به

1. cognitive emotional regulation questionnaire

جدول ۲- شاخص‌های برازش مدل نقش واسطه‌ای راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در ارتباط بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری

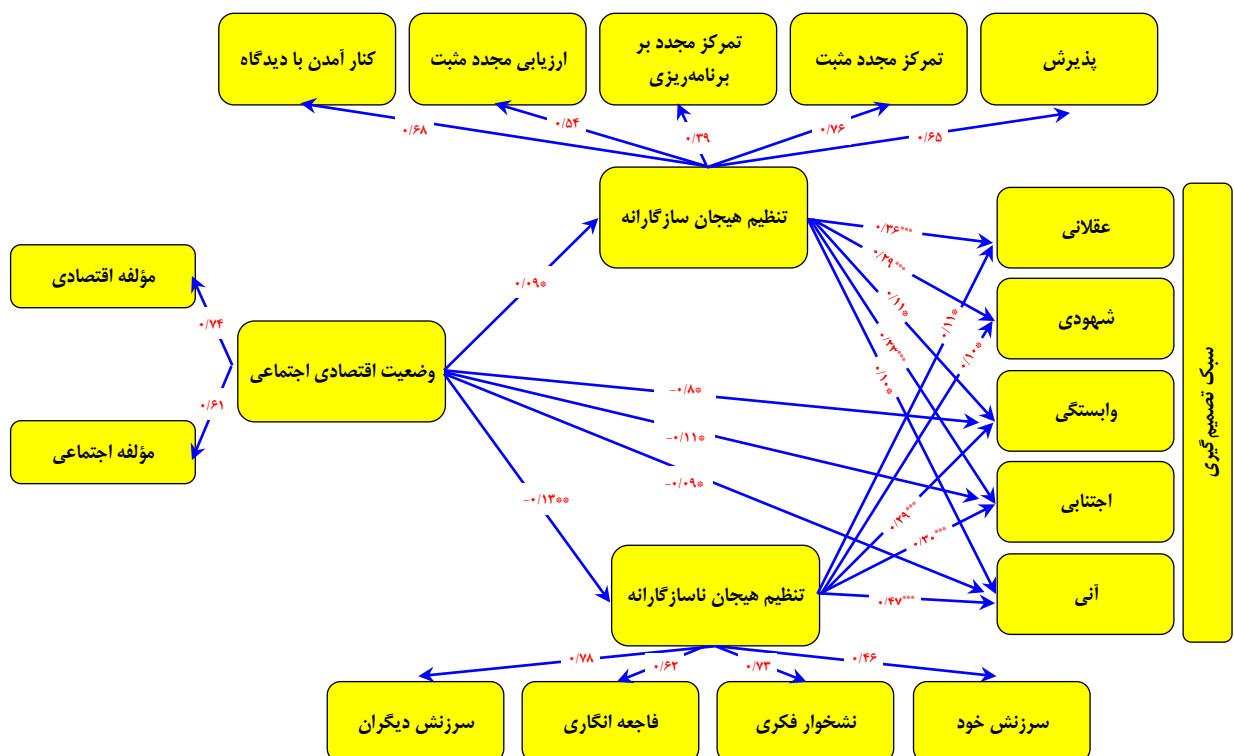
NFI	IFI	TLI	CFI	AGFI	GFI	RMSEA	X ² /df	p	df	X ²
۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۹۷	۰/۸۹	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۰۴	۲/۱۷	<۰/۰۱	۱۵	۳۲/۶۹

بود. سبک تصمیم‌گیری وابستگی (۰/۰۸)، اجتنابی (۰/۱۲) و آنی (۰/۱۰) با وضعیت اقتصادی دارای همبستگی منفی معنادار بود. وضعیت اقتصادی اجتماعی با تنظیم سازگاران هیجان (۰/۱۱) دارای رابطه مثبت معنادار و با تنظیم ناسازگاران هیجان (۰/۱۵) دارای رابطه منفی معنادار در سطح ۰/۰۱ بود.

قبل از تحلیل داده‌ها، برای اطمینان از اینکه داده‌ها مفروضه‌های زیربنایی مدل معادلات ساختاری را برآورد می‌کنند، به بررسی آنها پرداخته شد. جهت بررسی نرمال بودن متغیرها از کجی و کشیدگی متغیرها و آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. نتایج ضریب کجی و ضریب کشیدگی نشان داد که با توجه به معیار نرمال بودن، متغیرهای پژوهش همگی دارای قدر مطلق ضریب کجی و ضریب کشیدگی کوچکتر از ۲ هستند و لذا تخطی از نرمال بودن داده‌ها قابل مشاهده نبود. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نیز گویای نرمال بودن توزیع پراکندگی متغیرهای پژوهش بود ($p > 0.05$). جهت آزمودن الگوی پیشنهادی نقش میانجی نقش واسطه‌ای

راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در ارتباط بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری از روش الگویابی معادلات ساختاری استفاده شد. برازندگی الگوی پیشنهادی بر اساس ترکیبی از سنج‌های برازندگی جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها مورد استفاده قرار گرفتند که نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده است.

با توجه به اطلاعات مربوط به جدول ۲، شاخص‌های ارزیابی برازندگی الگو به ویژه نسبت مقدار کای اسکوار به درجه آزادی و شاخص‌های NFI، IFI، TLI، CFI، AGFI، GFI، RMSEA می‌توان گفت الگو از برازش خوبی برخوردار است. در مدل مفهومی فرض می‌شود که وضعیت اقتصادی اجتماعی از طریق راهبردهای تنظیم هیجان با سبک‌های تصمیم‌گیری رابطه دارد. در مدل اولیه، به دلیل اینکه برخی ضرایب مسیر معنادار نشدند، این مسیرها به منظور برازش بهتر مدل با داده‌ها حذف شدند. شکل ۱ مسیرهای مربوط به مدل فرضی نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در دانش آموزان را بعد از اصلاح نشان می‌دهد.

شکل ۱- مدل معادله ساختاری نقش میانجی تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در دانش آموزان

جدول ۳- برآورد مقادیر نقش میانجی تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در دانش‌آموزان

مقدار p	SE	نسبت بحرانی	برآورد		مسیر متغیر وابسته	متغیر مستقل
			استاندارد	غیراستاندارد		
۰/۰۱۰	۰/۰۹۱	-۳/۱۶	-۰/۱۳	-۰/۰۹	← تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان	وضعیت اقتصادی اجتماعی
۰/۰۳۱	۰/۰۲۶	۲/۷۳	۰/۰۹	۰/۰۵	← تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان	وضعیت اقتصادی اجتماعی
۰/۰۳۹	۰/۰۱۸	-۲/۳۸	-۰/۰۸	-۰/۰۶	← سبک وابستگی	وضعیت اقتصادی اجتماعی
۰/۰۲۳	۰/۰۲۷	-۲/۹۳	-۰/۱۱	-۰/۰۸	← سبک اجتنابی	وضعیت اقتصادی اجتماعی
۰/۰۲۳	۰/۰۱۴	-۲/۷۱	-۰/۰۹	-۰/۰۷	← سبک آنی	وضعیت اقتصادی اجتماعی
۰/۰۲۰	۰/۰۴۳	۲/۹۵	-۰/۱۱	-۰/۰۸	← سبک عقلانی	تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۲۸	۰/۰۴۹	۲/۸۸	۰/۱۰	۰/۰۷	← سبک شهودی	تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۰۴۲	۸/۸۴	۰/۲۹	۰/۱۴	← سبک وابستگی	تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۰۲۸	۹/۰۶	۰/۳۰	۰/۱۹	← سبک اجتنابی	تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۱۷۲	۱۴/۱۰	۰/۴۷	۰/۲۳	← سبک آنی	تنظیم ناسازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۰۶۹	۱۱/۹۸	۰/۳۶	۰/۱۷	← سبک عقلانی	تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۱۰۷	-۸/۸۶	-۰/۲۹	-۰/۱۰	← سبک شهودی	تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۲۲	۰/۰۵۱	-۲/۹۴	-۰/۱۱	-۰/۰۷	← سبک وابستگی	تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۰۱	۰/۰۵۵	-۷/۴۱	-۰/۲۳	-۰/۱۲	← سبک اجتنابی	تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان
۰/۰۲۶	۰/۰۴۲	-۲/۸۹	-۰/۱۰	-۰/۰۶	← سبک آنی	تنظیم سازگارانه تنظیم هیجان

کرد، بجز اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک شهودی مابقی اثرات غیرمستقیم به لحاظ آماری در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود. همچنین ارزیابی اثرات غیرمستقیم با استفاده از روش بوت استراپ نشان می‌دهد که بجز اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک شهودی مابقی اثرات غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک‌های تصمیم‌گیری، با توجه به اینکه حد بالا و حد پایین در آنها صفر را در برنمی‌گیرند (صفر درون این فاصله اطمینان قرار نمی‌گیرد)، به واسطه تنظیم هیجان میانجیگری می‌شوند؛ بنابراین رابطه غیرمستقیم وضعیت اقتصادی بر سبک‌های تصمیم‌گیری به واسطه تنظیم هیجان معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

طبق نتایج مطالعه حاضر، راهبردهای تنظیم سازگارانه هیجان با سبک تصمیم‌گیری عقلانی دارای همبستگی مثبت و با سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی، اجتنابی و آنی دارای همبستگی منفی معنادار و تنظیم ناسازگارانه هیجان با سبک تصمیم‌گیری عقلانی دارای همبستگی منفی و با سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی، اجتنابی و آنی دارای همبستگی مثبت معنادار بود که این یافته با نتایج مطالعات قبلی [۱۴-۱۲] مبنی بر نقش راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در سبک تصمیم‌گیری و انتخاب گزینه‌های

همچنین پارامتر اصلی این مدل یعنی نقش میانجی تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری در دانش‌آموزان در شکل ۱ و جداول ۳ و ۴ گزارش شده است.

پس از بررسی و تأیید الگو برای آزمون معناداری ضرایب از دو شاخص جزئی نسبت بحرانی CR و p استفاده شده است. بر اساس سطح معناداری ۰/۰۵، مقدار بحرانی باید بیشتر از ۱/۹۶ یا کمتر از -۱/۹۶ باشد و مقدار پارامتر غیر از این در الگو مهم شمرده نمی‌شود. همچنین مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ برای مقدار p حاکی از تفاوت معنادار مقدار محاسبه شده برای ضرایب مسیر با مقدار صفر در سطح ۹۵٪ است. بر اساس شاخص‌های ذکر شده، همانگونه که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهند، همه ضرایب مسیر در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند.

از آنجا که یکی از اهداف تحلیل مسیر، ارزیابی میزان اثر غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته است، علاوه بر اثر مستقیم، اثر غیرمستقیم متغیر مستقل بر وابسته در جدول ۴ نشان داده شده است. همانطور که می‌توان مشاهده

جدول ۴- ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای غیرمستقیم مدل فرضی نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک تصمیم‌گیری

مسیرها	B	β	حد پایین حد بالا
اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک آنی	۰/۰۳	۰/۰۵	-۰/۱۳۱ -۰/۲۴۴
اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک اجتنابی	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۱۸۳ -۰/۱۴۰
اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک وابستگی	۰/۰۲	۰/۰۳	-۰/۱۸۹ -۰/۰۲۷
اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک شهودی	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۱۰۴ -۰/۰۳۷
اثر غیرمستقیم وضعیت اقتصادی اجتماعی بر سبک عقلانی	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۱۸۹ -۰/۰۱۴

مختلف از بین چندین گزینه همسو است. هیلمن^۱ و همکاران [۱۲] در مطالعه خود به بررسی تأثیر راهبردهای تنظیم شناختی هیجان بر انواع سبک‌های تصمیم‌گیری پرداختند و نشان دادند در افرادی که از راهبردهای ارزیابی مجدد شناختی و سرکوب برای تنظیم شناختی هیجان استفاده می‌کنند، احتمال استفاده از سبک تصمیم‌گیری اجتنابی و دوری از مسئله بیشتر است. مارتین و دلگادو^۲ [۱۳] در یک مطالعه به بررسی رابطه راهبردهای تنظیم هیجان و سبک تصمیم‌گیری در تعدادی فرد بزرگسال پرداختند و نشان دادند شرکت‌کنندگانی که از راهبردهای تنظیم هیجان سازگارانه استفاده می‌کنند نسبت به افرادی که از راهبردهای ناسازگارانه تنظیم هیجان استفاده می‌کنند، کمتر در معرض انتخاب‌های نادرست و رفتارهای پرخطر مانند سوء مصرف مواد قرار دادند. مودکی^۳ و همکاران [۱۴] در بررسی خود بر روی نوجوانان نشان دادند، نوجوانانی که قادر به استفاده از پذیرش، تمرکز مجدد مثبت و ارزیابی مجدد مثبت به عنوان راهبرد تنظیم شناختی هیجان هستند کمتر در معرض سبک تصمیم‌گیری آنی و اجتنابی و در نتیجه مشکلات برون‌ریزی همچون پرخاشگری، خشونت و رفتارهای مخرب هستند. تصمیم‌گیری فرایندی درون فردی است و سبک‌های تصمیم‌گیری بستگی به ترجیحات افراد در استفاده از روش منطقی (تحلیل) و عاطفی (هیجانی) دارد. بر این اساس افراد از دو مدل فکری استفاده می‌کنند؛ مدل هیجانی که فرایندی سریع، کم زحمت و خود به خودی است و مدل منطقی که فرایندی کند، فعال، مشتاقانه و آگاهانه است [۲۲]. باید به خاطر داشت که چنانچه فرایندهای هیجانی به صورت کنترل شده با مغز متفکر همراه شوند می‌توانند با تسهیل تصمیم‌گیری، بهترین نتایج را برای فرد به بار آورند. راهبردهای تنظیم سازگارانه هیجان به فرد کمک می‌کند که شرایط تهدید یا فرصت را به خوبی درک کند و بر اساس تجارب قبلی، حتی در

زمان نبود اطلاعات کامل، از فراست درونی خود به خوبی استفاده کرده و عکس‌العمل مناسب با موقعیت داشته باشد [۲۳]. در صورتی که هیجان‌ات با استفاده از راهبردهای تنظیم سازگارانه هیجان با خودآگاهی و خویشتن‌داری همراه شود، به فرد این امکان را می‌دهد که آگاهی بی‌طرفانه‌ای نسبت به هیجان‌های خود داشته باشد [۱۴]. بنابراین افرادی که از راهبردهای سازگارانه تنظیم هیجانی همچون پذیرش، تمرکز مجدد مثبت و تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی در موقعیت‌های تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند، در واقع دارای این توانمندی هستند که از ظرفیت عقل و هیجان در کنار هم در یک موقعیت بهره ببرند و این به تصمیم‌گیری منطقی کمک می‌کند [۸]. برخلاف آن در راهبرد تنظیم هیجان ناسازگارانه همچون نشخوار فکری که شخص درباره احساسات منفی خود فکر می‌کند و این احساسات خود را با رویداد مورد نظر در ارتباط می‌داند و یا در راهبرد فاجعه‌آمیز کردن که فرد به تفکر منفی درباره رویدادها می‌پردازد، فرایند تصمیم‌گیری مختل شده و منجر به بدعملکردی می‌شود [۱۳].

طبق نتایج مطالعه حاضر، وضعیت اقتصادی اجتماعی دارای همبستگی معنادار با سبک تصمیم‌گیری است و وضعیت اقتصادی اجتماعی به طور معنادار بر سبک تصمیم‌گیری وابستگی، اجتنابی و آنی تأثیر دارد که این یافته با نتایج مطالعات قبلی [۱۸، ۱۹] همسو است همچنین نشان داده شد که تنظیم هیجان در رابطه بین وضعیت اقتصادی اجتماعی و سبک‌های تصمیم‌گیری دارا نقش میانجی است. باییکو^۴ و همکاران [۱۸] در مطالعه خود بر روی نوجوانان نشان دادند که نوجوانان پرورش یافته در خانواده‌های با وضعیت اقتصادی اجتماعی بالاتر نسبت به هم‌تایان خود که دارای وضعیت اقتصادی اجتماعی ضعیف هستند، به دلیل برخورداری از منبع کنترل درونی در شرایط انتخاب بین چندین گزینه، از راهبردهای منطقی‌تر برای تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند. تان^۵

1. Heilman
2. Martin & Delgado
3. Modecki

4. Baiocco
5. Tan

و همکاران [۱۹] در بررسی خود نشان دادند، افراد که در محیطی با شرایط اقتصادی اجتماعی بالاتر زندگی می‌کنند به دلیل برخورداری از حق انتخاب بیشتر، از تصمیم‌گیری منطقی و بهتر و در نتیجه سطوح بالاتر سلامت جسمی و روانی خبر می‌دهند.

در تبیین این یافته باید گفت طبق شواهد موجود، عواملی از قبیل تحصیلات، وضعیت استخدام، سطح درآمد، فرهنگ و نژاد دارای تأثیر عمده‌ای بر افکار، احساسات و رفتار و در نتیجه وضعیت سلامت عمومی و سطح عملکرد افراد هستند. وضعیت اقتصادی-اجتماعی هر فرد نمایان‌گر دسترسی وی به منابع دلخواه و مطلوب است و دسترسی به منابع مختلف زمینه رشد و پیشرفت فرد را در جامعه معین می‌سازد [۱۵]. در واقع می‌توان چنین استدلال کرد که قرار گرفتن در سطوح بالای اقتصادی اجتماعی جامعه با بهره‌مندی بیشتر از منابع و امکانات درونی و بیرونی همراه است و برخورداری از این فرصت‌ها زمینه رشد و ترقی بیشتر و عملکرد بهتر را فراهم می‌سازد و از سوی دیگر، عملکرد موفق‌تر به پیشرفت بیشتر و در نتیجه بالاتر رفتن جایگاه اجتماعی اقتصادی منجر می‌شود [۱۶]. همچنین افرادی که از سطوح بالاتر اقتصادی اجتماعی برخوردار هستند، در میان عوام مردم از مقبولیت و محبوبیت بیشتری نیز برخوردار هستند و این خود با افزایش و تقویت ظرفیت‌های درونی از جمله عزت نفس، خودکارآمدی، تجربه عواطف مثبت بیشتر، انگیزه و امید بیشتر، خودکنترلی همراه است که در نهایت به بهبود عملکرد کلی فرد از جمله قدرت تصمیم‌گیری در شرایط مستلزم انتخاب کمک می‌کند [۱۸] در مقابل، افرادی که از نظر جایگاه اقتصادی اجتماعی در مرتبه ضعیف‌تر قرار دارند، به واسطه شرایط خود از بسیاری از امکانات و فرصت‌ها محروم هستند و این شرایط محدودکننده خود با بسیاری آسیب و موانع همراه است که نه تنها فرصت رشد و پیشرفت را از فرد سلب می‌سازد حتی ممکن است با ایجاد بار مضاعف بر فرد، باعث نزول تدریجی و تحلیل قدرت عملکرد وی شود. فردی که از نظر تحصیلات در شرایط مطلوبی قرار ندارد، از اطلاعات و دانش

لازم برای انتخاب بهترین گزینه در شرایط مختلف ناتوان است [۱۹]. چنین فردی حتی در صورت برخورداری از دانش کافی، از نظر روانی دچار به‌هم‌ریختگی و نابسامانی است و از انسجام فکری لازم برای به‌کارگیری تجارب و دانش خود در شرایط تصمیم‌گیری برخوردار نیست و احتمال تصمیم‌گیری منطقی از وی کاهش می‌یابد [۲۰]. در مجموع قرار گرفتن افراد در سطوح جایگاه اقتصادی اجتماعی خود به معنای ایجاد محدودیت‌های بسیار از ابعاد مختلف فردی و اجتماعی است که با تنگنا قرار دادن فرد در یک فضای بسته، عملاً گزینه‌های محدودی را برای انتخاب در اختیار وی قرار می‌دهد و چنین فردی از قدرت انتخاب محروم می‌ماند و مجبور به انتخاب گزینه‌های از پیش تعیین شده است که این خود با بسیاری آسیب‌ها از جمله سرکوب خواسته‌ها و نیازهای درونی و کاهش عزت نفس است. چنین فردی ناگزیر در تصمیم‌ها و انتخاب‌های خود همواره نیازمند به ملاک‌های انتخاب بیرون از خود می‌شود و میزان اثرپذیری از محیط اجتماعی و پیرامونش بالا می‌رود و با ورود به جامعه با خطر جذب توسط افراد یا گروه‌هایی مواجهه است که برای آنان جهت و تکلیف مشخص می‌کنند [۱۸]. مشخص است که قرار گرفتن یک نوجوان در شرایط محدودکننده جایگاه اقتصادی اجتماعی ضعیف، به مراتب با آسیب‌های بیشتری برای وی همراه است. گرچه یک فرد بزرگسال ممکن است به دلیل پختگی شناختی و تجارب خود، راحت‌تر با شرایط اقتصادی اجتماعی ضعیف خود کنار بیاید ولی یک نوجوان به دلیل ذهنیت انتقادگر خود که دائماً در حال مقایسه خود با همسالانش است، به راحتی قادر به کنار آمدن با محدودیت‌های ناشی از جایگاه اقتصادی اجتماعی ضعیف نیست و ممکن است در معرض آسیب روانی باشد [۶]. چنین نوجوانانی به احتمال بیشتر در معرض خودکم‌بینی، بدبینی، حسادت و خودکنترلی ضعیف قرار دارند که تمام این موارد می‌تواند موجب شود آنها در شرایط اتخاذ تصمیم ضعیف و ناتوان ظاهر شوند و تصمیماتی که می‌گیرند از نوع منطقی و عاقلانه نباشد [۱۹].

نتایج مطالعه حاکی از این بود که در دانش‌آموزان، جایگاه

و ذهنیت افراد از جایگاه اقتصادی اجتماعی خود بپرازند.

تشکر و قدردانی

این مطالعه در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با کد اخلاق IR.IAU.SRB.REC.1399.199 به تصویب رسیده است. نویسندگان از مسئولین آموزش و پرورش و دانش‌آموزانی که در پژوهش شرکت داشتند کمال تشکر و قدردانی دارند.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

سهم نویسندگان

همه نویسندگان در ایده‌پردازی و انجام طرح، همچنین نگارش اولیه مقاله یا بازنگری آن سهیم بودند و همه با تأیید نهایی مقاله حاضر، مسئولیت دقت و صحت مطالب مندرج در آن را می‌پذیرند.

منابع مالی

در این پژوهش از هیچ ارگانی حمایت مالی دریافت نشده است.

اقتصادی-اجتماعی می‌تواند با تحت تأثیر قراردادن راهبردهای تنظیم هیجان سبک‌های تصمیم‌گیری را پیش‌بینی کند. یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، نمونه مورد بررسی محدود به دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران بود. بنابراین تعمیم یافته‌ها به سایر دانش‌آموزان را با محدودیت مواجه می‌سازد و لازم است تحقیق با نمونه‌های دیگر نیز انجام پذیرد. همچنین این پژوهش از نوع تحقیقات همبستگی است و هر چند در تحقیقات همبستگی نیز می‌توان براساس نظریه در مورد علت و معلول سخن گفت اما برای بررسی واقعی تأثیر متغیر مستقل بر وابسته، به پژوهش‌های آزمایشی نیاز هست. محدودیت دیگر پژوهش این است که اطلاعات جمع‌آوری شده صرفاً از طریق خود گزارشی شرکت‌کنندگان از طریق پرسشنامه به دست آمده است و استفاده از منابع چندگانه اخذ اطلاعات می‌تواند به نتایج معتبرتر کمک کند. بر این اساس پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش اعتبار تعمیم یافته‌ها، مطالعات بعدی بر روی جمعیت وسیع‌تر دانش‌آموزان انجام شود و همچنین به منظور دستیابی به نتایج معتبرتر، مطالعات بعدی می‌توانند داده‌ها را از طرقی غیر از خودگزارشی، مثلاً از طریق مصاحبه به دست بیاورند. فعالان حوزه تعلیم و تربیت می‌توانند با استناد به نتایج مطالعه حاضر و به منظور ارتقای سبک‌های تصمیم‌گیری در نوجوانان به طراحی مداخلاتی مبتنی بر اصلاح راهبردهای تنظیم هیجان

References

1. Beyens I, Pouwels JL, van Driel II, Keijsers L, Valkenburg PM. The effect of social media on well-being differs from adolescent to adolescent. *Scientific reports*. 2020;10(1):1-11. doi:10.1038/s41598-020-67727-7
2. Scott SG, Bruce RA. Decision-making style: the development and assessment of a new measure. *Educational and psychological measurement*. 1995;55(5):818-831. doi:10.1177/001316449505500501
3. Abubakar AM, Elrehail H, Alatailat MA, Elçi A. Knowledge management, decision-making style and organizational performance. *Journal of innovation & knowledge*. 2019;4(2):104-114. doi:10.1016/j.jik.2017.07.003
4. Litvaj I, Ponisciakova O, Stancekova D, Svobodova J, Mrazik J. Decision-making procedures and their relation to knowledge management and quality management. *Sustainability*. 2022;14(1):1-17. doi:10.3390/su14010572
5. Larsson FM, Bowers-Sword R, Narvaez G, Ugarte WJ. Exploring sexual awareness and decision-making among adolescent girls and boys in rural Nicaragua: a socio-ecological approach. *Sexual & reproductive healthcare*. 2022;31:1-6. doi:10.1016/j.srhc.2021.100676
6. Harrison A, Francesconi M, Flouri E. Decision-Making in Childhood Predicts Prodromal Eating Pathology in Adolescence. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*. 2022;10:1097.
7. Herd T, Kim-Spoon J. A systematic review of associations between adverse peer experiences and emotion regulation in adolescence. *Clinical child and family psychology review*. 2021;24(1):141-163. doi:10.1007/s10567-020-00337-x
8. Tamir M. Effortful emotion regulation as a unique form of cybernetic control. *Perspectives on Psychological Science*. 2021;16(1):94-117.

9. Garnefski N, Kraaij V. The Cognitive Emotion Regulation Questionnaire: Psychometric features and prospective relationships with depression and anxiety in adults. *European journal of psychological assessment*. 2007;23(3):141.
10. Carvajal BP, Molina-Martínez MÁ, Fernández-Fernández V, Paniagua-Granados T, Lasa-Aristu A, Luque-Reca O. Psychometric properties of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ) in Spanish older adults. *Aging & Mental Health*. 2022;26(2):413-422.
11. Abdollahpour Ranjbar H, Parhoon H, Mohammadkhani S, Munawar K, Moradi A, Jobson L. Investigating cognitive control and cognitive emotion regulation in Iranian depressed women with suicidal ideation or suicide attempts. *Suicide and Life-Threatening Behavior*. 2021;51(3):586-595.
12. Preece DA, Becerra R, Hasking P, McEvoy PM, Boyes M, Sauer-Zavala S, et al. The emotion regulation questionnaire: Psychometric properties and relations with affective symptoms in a United States general community sample. *Journal of Affective Disorders*. 2021;284:27-30.
13. Heilman RM, Crişan LG, Houser D, Miclea M, Miu AC. Emotion regulation and decision making under risk and uncertainty. *Emotion*. 2010;10(2):257-265. doi:10.1037/a0018489
14. Martin LN, Delgado MR. The influence of emotion regulation on decision-making under risk. *Journal of cognitive neuroscience*. 2011;23(9):2569-2581.
15. Modecki KL, Zimmer-Gembeck MJ, Guerra N. Emotion regulation, coping, and decision making: Three linked skills for preventing externalizing problems in adolescence. *Child Development*. 2017;88(2):417-426.
16. Kivimäki M, Batty GD, Pentti J, Shipley MJ, Sipilä PN, Nyberg ST, et al. Association between socioeconomic status and the development of mental and physical health conditions in adulthood: a multi-cohort study. *The Lancet Public Health*. 2020;5(3):e140-e149.
17. Reiss F, Meyrose A-K, Otto C, Lampert T, Klasen F, Ravens-Sieberer U. Socioeconomic status, stressful life situations and mental health problems in children and adolescents: Results of the German BELLA cohort-study. *PloS one*. 2019;14(3):e0213700.
18. Levesque AR, MacDonald S, Berg SA, Reka R. Assessing the impact of changes in household socioeconomic status on the health of children and adolescents: a systematic review. *Adolescent research review*. 2021;6(2):91-123.
19. Baiocco R, Laghi F, D'Alessio M. Decision-making style among adolescents: Relationship with sensation seeking and locus of control. *Journal of adolescence*. 2009;32(4):963-976.
20. Tan JJ, Kraus MW, Carpenter NC, Adler NE. The association between objective and subjective socioeconomic status and subjective well-being: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*. 2020;146(11):970.
21. He Q, Boterman W, Musterd S, Wang Y. Perceived social distance, socioeconomic status and adaptive residential mobility in urban China. *Habitat International*. 2022;120:102500.
22. Cohen J. *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Routledge; 2013.
23. Barati F, Pourshahbaz A, Nosratabadi M, Mohammadi Z. The Role of Impulsivity, Attentional bias and Decision-Making Styles in Risky Driving Behaviors. *International Journal of High Risk Behaviors and Addiction*. 2020;9(2).
24. Dadkhah A, Shirinbayan P. Emotion regulation characteristics development in Iranian primary school pupils. *Iranian Rehabilitation Journal*. 2014;12(4):17-21.